

Alicja Szerląg
redakcja naukowa

Kompetencje absolwentów
szkół wyższych
na miarę czasów.
Wybrane ujęcia

Kompetencje absolwentów szkół wyższych na miarę czasów

Wydanie pierwsze

Wydawnictwo Naukowe PWN

ISBN 978-83-26-00000-0

Kompetencje absolwentów szkół wyższych na miarę czasów

Wybrane ujęcia

Pod redakcją Alicji Szerląg

Oficyna Wydawnicza ATUT
Wrocław 2009

Recenzja
Prof. dr hab. Eleonora Sapia-Drewniak

Redakcja wydawnicza
Anna Mucha

Korekta
Maciej Zalewski

Projekt okładki
Paulina Zielona

DTP
Paweł Wójcik

Publikacja współfinansowana
przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego
i Katedrę Pedagogiki Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich
we Wrocławiu

© Copyright by Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe

ISBN 978-83-7432-532-5

Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe
ul. Kościuszki 51a, 50-011 Wrocław, tel. 71 342 20 56, faks 71 341 32 04
e-mail: oficyna@atut.ig.pl, www.atut.ig.pl

na traci

to

Wszystko, co było, było, a teraz jest tylko pamięć akademicka

nie pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

nie pamięć, która jest tylko pamięć

Pamięci dr hab. Krystyny Ciekot książkę tę poświęcamy

Spis treści

Wstęp	11
-----------------	----

Edukacyjne wyzwania wobec kształcenia na poziomie akademickim

Jan Domaradzki

Społeczna rola uniwersytetu: siedlisko rozumu czy szkoła fachowców?	15
---	----

Aleksander Kobylarek

Kompetencje absolwenta szkoły wyższej – model teoretyczny	25
---	----

Alicja Szerląg

Oczekiwania wobec absolwenta szkoły wyższej jako podmiotu edukacji.	35
---	----

Teresa Neckar-Ilnicka

Absolwent szkoły wyższej – humanista (?) na rynku pracy	47
---	----

Żanetta Kaczmarek

Studia doktoranckie jako element Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego	61
--	----

Humanistyczny kontekst edukacji akademickiej

Wiktor Żłobicki

Osoba i jej rozwój. Podejście Gestalt w edukacji akademickiej	75
---	----

Urszula Dzikiewicz-Gazda

Odkrywanie nadziei – wybranej kompetencji pedagogicznego działania	85
--	----

Anna Sladek

Znaczenie kompetencji autokreacyjnych w procesie kształcenia akademickiego	99
---	----

Beata Stachowiak

Kompetencje kluczowe studentów w kontekście oczekiwań społeczeństwa informacyjnego	111
---	-----

Marek Podgórny

Kompetencje edukacyjne z perspektywy zarządzania wiedzą	121
---	-----

Elżbieta Jezierska-Wiejak

Aksjologiczne aspekty kształcenia studentów w szkole wyższej	127
--	-----

<i>Krystyna Dziubacka</i>	
Obywatelskość w procesie kształcenia studentów	137
<i>Katarzyna Gajek</i>	
Kompetencje międzykulturowe absolwenta szkoły wyższej	151
<i>Dariusz Białas</i>	
Kompetencja kreowania zdrowia jako komponent wykształcenia na poziomie wyższym	163
Nauczycielskie kompetencje	
<i>Mirosława Cylkowska-Nowak</i>	
Nauczyciel jako „aktor społeczny” – możliwości teoretycznego wyjaśniania profesjonalizacji	185
<i>Barbara Kutrowska</i>	
Różne modele i kategorie przygotowania zawodowego współczesnego nauczyciela	195
<i>Krystyna Ciekot</i>	
Kompetencje komunikacyjne nauczycieli – rzeczywistość a oczekiwania	205
<i>Urszula Pulińska</i>	
Kompetencje zawodowe nauczycieli akademickich w opinii studentów	215
<i>Jan Šťáva</i>	
Kompetencje absolwentów studiów nauczycielskich – przyszłych nauczycieli	223
<i>Stanislav Střelec</i>	
Kompetencje absolwentów studiów nauczycielskich do współpracy z rodzicami uczniów	229
Kompetencje zawodowe studentów wybranych kierunków	
<i>Iwona Paszenda</i>	
Wyzwania cywilizacyjne a kompetencje zawodowe studentów pedagogiki – rozważania o pewnym rozdzwieńku	239
<i>Walentyna Wróblewska</i>	
Autoedukacja studentów pedagogiki w perspektywie przygotowania do zawodu	251
<i>Joanna Żeromska-Charlińska</i>	
Potencjał zawodowy absolwentów pedagogiki resocjalizacyjnej.	259

Joanna Wnęk-Gozdek

Ocena jakości kształcenia oraz przygotowania do zawodu pedagoga
w opinii absolwentów krakowskich uczelni pedagogicznych 269

Wita Szulc

Wiedza o kulturze jako niezbędny komponent edukacji akademickiej
pielęgniarek, lekarzy i nauczycieli. 279

Danuta Wiśniewska

Standardy kształcenia dla kierunku lekarskiego w Polsce
– kierunki zmian 289

Matylda Gwoździcka-Piotrowska

Absolwent Wydziału Prawa i jego przyszłość
w kontekście projektu zmian ustaw samorządowych radcowskiej i adwokackiej . . 303

Kompetencje kluczowe studentów w kontekście oczekiwań społeczeństwa informacyjnego

Wstęp

W ostatnim ćwierćwieczu byliśmy, i jesteśmy, świadkami wielu zmian dotyczących różnych aspektów ludzkiego życia. Przemiany wywołane są przede wszystkim przez postęp techniczny, to właśnie on wymusza zmianę postaw ludzi, zarówno w życiu prywatnym, zawodowym, jak i społecznym. Oznacza to, że współczesny człowiek nie tylko musi być otwarty na zmiany, ale musi również szybko się do nich przystosowywać. Aby jednak wykazywać się taką postawą, człowiek powinien posiadać pewne umiejętności, a ich wyrabianie powinno rozpocząć się już na początku jego drogi edukacyjnej, czyli w szkole podstawowej, a może nawet i wcześniej – w myśl przysłowia: *Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci*.

Wraz z rozwojem ludzkości zmieniały się nie tylko postawy ludzi, ale także zakres umiejętności niezbędnych do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie. Gdy spojrzymy na ten problem z historycznego punktu widzenia, możemy dojść do ciekawych spostrzeżeń. Przecież jeszcze kilka tysięcy lat temu niezbędną umiejętnością było np. polowanie na zwierzęta, zbieractwo ziół, umiejętność obróbki kamienia. Minęło kilkaset lat i umiejętnościami pożądanymi stały się tkanie na krosnach, wyrabianie cegieł. Mijały kolejne stulecia, wiedza wytwarzana przez człowieka zwiększała się, zmieniały się też umiejętności, które były potrzebne do życia. A to, co dzisiaj wydaje nam się standardem, kiedyś było dostępne tylko dla nielicznych. Na przykład pisemnego sposobu dzielenia w średniowieczu nauczano jedynie na uniwersytetach – dziś ta umiejętność jest przecież powszechna. Podobnie było z umiejętnością pisania, czytania oraz rachowania, przecież w Polsce jeszcze po drugiej wojnie światowej prowadzono walkę z analfabetyzmem. Dzisiaj ten problem jest marginalny, aczkolwiek, jak wskazują dane z 1996 roku, w Polsce wtedy było 45 100 analfabetów w wieku od 15 do 24 lat na 6 219 600 ogólnej liczby osób w tym wieku¹, chociaż trudno orzec, jakie są proporcje między analfabetyzmem pierwotnym a wtórnym.

Kompetencje kluczowe – zarys problematyki

W dokumentach związanych z edukacją określenia *kompetencje kluczowe* bądź *umiejętności kluczowe* pojawiają się wiele razy. Pojęcia te są rozumiane w różny sposób, aczkolwiek zbliżony. I tak, w *Małym słowniku języka polskiego* *umiejętność* określa się jako

¹ *Wskaźniki edukacyjne: Polska 2000*, Warszawa 2001.

„to, że coś się umie, znajomość czegoś, wiedza o czymś, biegłość”². Natomiast W. Okoń w *Słowniku pedagogicznym* *umiejętność* określa jako „sprawność w posługiwaniu się odpowiednimi wiadomościami przy wykonywaniu określonych zadań; wiadomości te występują w postaci normatywnej jako zasady, prawidła, reguły lub – w wypadku naśladownictwa jako wzorce postępowania”³. Oprócz tych definicji możemy także przytoczyć tę podaną w *Słowniku nowych terminów w praktyce szkolnej*, gdzie *umiejętności* definiuje się jako „gotowość do świadomego działania, opartą na wiedzy oraz na konkretnym opanowaniu (wyćwiczeniu) określonych czynności z możliwością dostosowania ich do zmiennych warunków. Umiejętności to fundamentalna kategoria procesu kształcenia zawodowego. Wyróżniamy umiejętności intelektualne, których treścią jest określenie różnic i podobieństw, tworzenie pojęć, formułowanie sądów na podstawie abstrahowania, dowodzenie i sprawdzania oraz umiejętności motoryczne stanowiące możliwość sprawnego i celowego wykonywania określonej czynności”⁴. Według tej samej autorki *umiejętności kluczowe* to „szczególnie ważne umiejętności, bez opanowania których nie można skutecznie wykonywać określonych czynności”⁵. Także inne źródła określają *kompetencję* jako pojęcie szersze niż pojęcie *umiejętność*, według *Małego słownika języka polskiego* *kompetencja* to „zakres czyjejs władzy, umiejętności, odpowiedzialności”⁶. Inną definicję podaje *Słownik wyrazów obcych*, w pozycji tej *kompetencję* definiuje się jako „zakres czyjejs wiedzy, umiejętności lub odpowiedzialności”⁷. Natomiast w źródłach pedagogicznych *kompetencję* określa się jako „umiejętność wyższego rzędu będącą skutkiem osiągniętym przez ćwiczenie umiejętności i nabywanie doświadczeń, podbudowanych przekonaniem, pewnością opartą na refleksji, dlatego trzeba postąpić w określony sposób w określonej sytuacji”⁸. B. Baraniak, pisząc o współczesnych trendach edukacyjnych, również podkreśla znaczenie posiadania umiejętności kluczowych w nowoczesnych społeczeństwach, przypominając zarazem, że w literaturze amerykańskiej są często utożsamiane z *kwalifikacjami perspektywicznymi*. B. Baraniak przytacza za Mertensem, Bartzem i Jahanem definicję tychże *umiejętności*, że są to „umiejętności i sprawności, które niebezpośrednio odnoszą się do określonych, oddzielnych praktycznych czynności, ale oznaczają uzdolnienia do dużej liczby pozycji i funkcji jako alternatywnych wyborów w tym samym czasie i zdolności do przezwycięzania sekwencji wynikłych zmian u wymagań biegu życia”⁹. Tak więc, *kompetencja* jest pojęciem szerszym niż *umiejętność*, można powiedzieć, że w skład kompetencji wchodzi kilka lub kilkanaście umiejętności.

² *Mały słownik języka polskiego*, pod red. S. Skorupki, Warszawa 1990, s. 860.

³ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1987, s. 329.

⁴ E. Goźlińska, *Słownik nowych terminów w praktyce szkolnej*, Warszawa 1998, s. 121.

⁵ Tamże, s. 121.

⁶ *Mały słownik języka polskiego*, pod red. S. Skorupki, H. Auderskiej, Z. Łempickiej, Warszawa 1969, s. 291.

⁷ *Słownik wyrazów obcych. Wydanie nowe*, pod red. E. Sobol, Warszawa 1997, str. 575.

⁸ B. Celarek, M. Dąbrowski, B. Jankowski, D. Obidniak, *Projektowanie. Program Nowa Szkoła. Materiały szkoleniowe dla rad pedagogicznych*, Warszawa 1999, s. 29.

⁹ B. Baraniak, *Model nowoczesnego społeczeństwa determinantem współczesnych trendów edukacyjnych* [w:] *Edukacja techniczna i informatyczna: poglądy, wyzwania i możliwości*, pod red. M. Kajdasz-Aouil i A. Michalskiego, Bydgoszcz 2003, s. 55.

Lista ważnych dla człowieka kompetencji jest zależna od wielu czynników. Jeszcze nie tak dawno w kompetencjach ważnych dla człowieka umieszczano pisanie, czytanie oraz liczenie. Dziś jest już inaczej, a zmiany te są przede wszystkim związane z tworzeniem i rozwojem społeczeństwa informacyjnego oraz procesami globalizacyjnymi. Problematyka kompetencji kluczowych zaczęła być popularna pod koniec XX wieku, wówczas to wiele zespołów badawczych i wielu indywidualnych badaczy podjęło prace nad ustaleniem listy kompetencji ważnych dla współczesnego człowieka. I tak, np. Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego (OECD) w roku 1996 określiła listę dziewięciu kompetencji kluczowych. Oto one:

- umiejętność pracy w zespole;
- umiejętność posługiwania się nowoczesną technologią informacyjną i komunikowania się;
- umiejętność rozwiązywania problemów;
- umiejętność wysłuchiwanie innych i brania pod uwagę ich punktów widzenia;
- umiejętność korzystania z odmiennych źródeł informacji;
- porozumiewanie się w kilku językach;
- łączenie i porządkowanie rozmaitych porcji wiedzy;
- umiejętność radzenia sobie z niepewnością i złożonością;
- umiejętność organizowania i oceniania własnej pracy.

Co ciekawe, lista powyższych kompetencji kluczowych powstała po analizie celów kształcenia szkolnego szczebla średniego, ale przecież te kompetencje są kluczowe także dla absolwentów szkół wyższych i wszystkich ludzi, którzy chcą żyć aktywnie. Nie straciły one nic na swojej aktualności. Nieco inne podejście zaprezentowała w roku 2001 grupa robocza Komisji Europejskiej ds. umiejętności podstawowych, która zaproponowała następujące osiem podstawowych obszarów skupiających kompetencje kluczowe, oto one:

- komunikacja w języku ojczystym;
- komunikacja w językach obcych;
- technologia informacyjna i komunikacyjna;
- alfabetyzm matematyczny i kompetencje w zakresie techniki, nauk ścisłych;
- przedsiębiorczość;
- kompetencje interpersonalne i obywatelskie;
- umiejętność uczenia się;
- kultura ogólna.

Nieco inne podejście – aczkolwiek różnice są niewielkie – do kwestii kompetencji kluczowych zostało zaprezentowane przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej. Instytucje te skonstruowały listę ośmiu kompetencji kluczowych, które są potrzebne każdemu człowiekowi do samorealizacji i rozwoju osobistego, do bycia aktywnym obywatelem oraz do pełnej integracji społecznej i zatrudnienia. W roku 2006 w europejskim dzienniku ustaw została opublikowana ta lista, na której znalazły się:

- porozumiewanie się w języku ojczystym;
- porozumiewanie się w języku obcym;
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- kompetencje informatyczne;

- umiejętność uczenia się;
- kompetencje społeczne i obywatelskie;
- inicjatywność i przedsiębiorczość;
- świadomość i ekspresja kulturalna¹⁰.

W dokumencie tym zostało podkreślone w zdecydowany sposób, że wszystkie te kompetencje są jednakowo ważne, gdyż każda z nich może się przyczynić do udanego życia w społeczeństwie wiedzy. W niektórych opracowaniach zagranicznych, jak już zostało wspomniane, poruszany jest problem umiejętności perspektywicznych. B. Baraniak, powołując się na wspomniane już wcześniej źródła, wymienia je. Do tych umiejętności zalicza się:

- myślenie w kontekście ekonomicznym;
- gotowość i umiejętność uczenia się;
- posługiwanie się językiem obcym;
- samodzielność i kreatywność, umiejętność artykułowania siebie i przekonywania innych;
- kooperację;
- myślenie alternatywne.

Jak można zauważyć, sposób podejścia do kwestii kompetencji niezbędnych do aktywnego funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie jest różny, ale można znaleźć pewien wspólny mianownik. Do tego wspólnego mianownika należy niewątpliwie: porozumiewanie się w języku ojczystym oraz w językach obcych, twórcze korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, umiejętność uczenia się, aktywność społeczna.

Kompetencje kluczowe w społeczeństwie informacyjnym

Podejście do problematyki kompetencji kluczowych w społeczeństwie informacyjnym musi być bardzo szerokie, z pewnością nie można ograniczać się jedynie do umiejętności związanych z wykorzystywaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Chociaż, co trzeba przyznać, nowe technologie determinują w dużym zakresie rozważania nad kompetencjami kluczowymi w społeczeństwie informacyjnym.

Powstanie i rozwój społeczeństwa informacyjnego stał się punktem wyjścia rozważań nad *kompetencjami informacyjnymi*, miało to miejsce w latach siedemdziesiątych, kiedy to w Stanach Zjednoczonych analizowano problem rozwoju społeczeństwa sieciowego w różnych kontekstach. Wówczas to powstała koncepcja *kompetencji informacyjnych*. Na bazie tych rozważań zdefiniowano pojęcie, które można przedstawić w następujący sposób: „kompetencje informacyjne są złożonym zespołem zdolności niezbędnych do rozpoznania, kiedy informacja jest potrzebna oraz wymaganych, aby jednostka potrafiła rozpoznawać potrzebę informacji, umiała ją lokalizować, oceniać i efektywnie wykorzystywać informację potrzebną. To zespół umiejętności mających mocne oparcie w sprawności posługiwania się językiem, rozumienia tekstu, odbioru

¹⁰ Dziennik Urzędowy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie L 394/10 PL 2006/962/WE.

kultury, biegłości w użytkowaniu komputera i technologii informacyjnych”¹¹. Z kompetencyjnością informacyjną wiąże się:

- rozpoznawanie potrzeby informacji;
- uznanie faktu, że dokładna i kompletna informacja jest podstawą sprawnego decydowania;
- identyfikowanie potencjalnych źródeł informacji;
- rozwijanie skutecznych strategii poszukiwania informacji;
- ocena zakresu potrzebnych informacji;
- kompetentne odczytywanie informacji i ocena jej wartości;
- odrzucanie informacji błędnych, niedokładnych, mało wartościowych;
- włączanie potrzebnych informacji do zasobu swojej wiedzy;
- wykorzystywanie informacji do krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów;
- rozumienie problemów ekonomicznych, prawnych i społecznych związanych z wykorzystaniem informacji;
- uzyskiwanie i wykorzystywanie informacji w sposób etyczny i zgodny z prawem¹².

Stwierdzenie, że kompetencje informacyjne w społeczeństwie informacyjnym są niezbędne jest oczywiście truizmem, przecież informacja pełni kluczową rolę w tej formacji społecznej i każdy obywatel musi być przygotowany do zmagania z informacją, która, oprócz pozytywnych aspektów, ma także negatywne, np. smog informacyjny.

Kolejną składową w kompetencjach kluczowych w społeczeństwie informacyjnym jest *komunikowanie się w języku ojczystym oraz językach obcych z uwzględnieniem nowych technologii*. Komunikowanie się można rozumieć jako zdolność wyrażania myśli, uczuć, faktów i opinii za pośrednictwem mowy i pisma. Komunikowanie się nie ogranicza się jedynie do wyrażania – to także zdolność interpretowania. Obecnie umiejętność komunikowania się w języku ojczystym nie jest wystarczająca, w dobie globalizacji znajomość języków obcych jest niezbędna. Nie zapominajmy o tym, że spora część zasobów internetowych, publikacji naukowych, baz danych, opracowań, raportów jest anglojęzyczna. Bez znajomości języka angielskiego, który stał się łańcuchą współczesnego świata, nie można wyobrazić sobie aktywnego życia we współczesnym świecie.

W społeczeństwie wiedzy również niezbędną kompetencją jest *uczenie się przez całe życie*, kwestia ta była wielokrotnie podejmowana. Raporty międzynarodowych organizacji takich jak UNESCO czy Klub Rzymski podkreślały znaczenie edukacji przez całe życie. Wystarczy w tym miejscu wspomnieć Raport Faure’a *Uczyć się, aby być* – tytuł mówi sam za siebie. Kwestia uczenia się przez całe życie nabiera jeszcze większego znaczenia, gdy rozpatrujemy ją w kontekście tworzenia i rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Statystycznego obywatela tej formacji społecznej czeka co najmniej czterokrotna zmiana zawodu. Do tej sytuacji musi być przygotowany nie tylko system edukacyjny, ale także czy przede wszystkim – człowiek. O znaczeniu edukacji ustawicznej

¹¹ K. Borawska-Kalbarczyk, *Internet jako miejsce uczenia się a kompetencje informacyjne uczniów*, [http://www.ap.krakow.pl/ptn/ref2005/borawska.pdf], dostęp 6.01.2009 r.

¹² *Information Literacy Competency Standards for Higher Education*, Association of College and Research Libraries 2005.

wspominają także dokumenty Unii Europejskiej, chociażby opublikowana w 1995 roku Biała Księga Komisji Europejskiej *Nauczanie i uczenie się. Na drodze uczącego się społeczeństwa*, w której pojawia się pojęcie społeczeństwa uczącego się. W tym miejscu nie można również nie wspomnieć o raporcie Delorsa dla UNESCO *Edukacja, jest w niej ukryty skarb*.

Ważną rolę odgrywają także *kompetencje naukowo-techniczne i matematyczne*, co prawda ich zakres jest podstawowy, ale niezbędny. Należy przez nie rozumieć wykorzystywanie istniejącej wiedzy i metodologii w codziennych sytuacjach, wyciąganie logicznych wniosków na podstawie dostępnych przesłanek. Z tym zakresem kompetencji wiąże się umiejętność wykorzystywania środków techniki w codziennych sytuacjach zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym. To także zdawanie sobie sprawy ze skutków stosowania techniki dla środowiska naturalnego i człowieka. Płaszczyzna w zakresie kompetencji matematycznych rozciąga się nie tylko na umiejętności wykonywania podstawowych działań matematycznych, wyciąganie logicznych wniosków, przestrzenne myślenie, wyrażanie sytuacji codziennych za pomocą wzorów, ale także na umiejętności interpretowania wykresów, diagramów oraz danych zawartych w tabelach.

Do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym niezbędne są *kompetencje społeczne i obywatelskie*. Ich posiadanie pozwala na aktywne życie na płaszczyźnie społecznej, zawodowej i obywatelskiej. Dzięki nim człowiek ma zdolność porozumiewania się w różnych środowiskach, wykazuje się tolerancją w rozumieniu odmiennych punktów widzenia oraz stylów życia. Kompetencje te obejmują także znajomość wydarzeń z historii własnego kraju, Europy i świata oraz znajomość problematyki związanej z integracją europejską, działaniem struktur Unii Europejskiej oraz celów i wartości europejskich. Posiadanie kompetencji w tym zakresie jest niezbędne chociażby do świadomego podejmowania decyzji, np. podczas wyborów parlamentarnych.

Kolejną niezbędną kompetencją jest *kreatywność i twórczość w sytuacjach życiowych*, oznaczają one m.in. zdolność twórczego rozwiązywania sytuacji problemowych, tj. dostrzeganie problemu, jego analizę, planowanie rozwiązania, wcielanie w życie swojego planu. Kreatywność, twórczość są potrzebne nie tylko osobom prowadzącym działalność gospodarczą czy tym pracującym na stanowiskach kierowniczych, ale po prostu wszystkim. Kreatywność i twórczość wpływa m.in. na poziom umiejętności adaptacji, która także jest niezbędna w społeczeństwie informacyjnym.

Unia Europejska a kompetencje kluczowe

Tematyka kompetencji kluczowych zajmuje wiele miejsca w dokumentach unijnych oraz działaniach podejmowanych przez Unię Europejską. Również kraje członkowskie prowadzą działania zmierzające do kształtowania kompetencji kluczowych w kontekście społeczeństwa informacyjnego. Wystarczy odwołać się do wspomnianego już Dziennika Urzędowego Parlamentu Europejskiego i Rady Europy opublikowanego w roku 2006, w którym zostały umieszczone kompetencje kluczowe niezbędne do samorealizacji i rozwoju osobistego, do bycia aktywnym obywatelem oraz do pełnej integracji społecznej i zatrudnienia.

W krajach Unii Europejskich przykładą się dużą wagę do kształtowania kompetencji kluczowych, poniżej zostaną przedstawione wybrane działania związane z kształtowaniem tych umiejętności. Jako pierwszy przykład mogą posłużyć działania podejmowane w związku z wykorzystywaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Jednym z rozwiązań propagowanych we wszystkich krajach Unii Europejskiej jest Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych, czyli Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy. Certyfikat ten jest jednolity w całej Europie, służy on m.in.:

- przygotowaniu obywateli Europy do życia w społeczeństwie globalnej informacji;
- podniesieniu poziomu umiejętności wykorzystania mikrokomputerów w pracy zawodowej i życiu codziennym;
- wprowadzeniu i ujednoczeniu bazowego poziomu kwalifikacji, niezależnego od kierunku i poziomu wykształcenia pracowników;
- opracowaniu modelu edukacji w zakresie użytkowania mikrokomputerów;
- umożliwieniu przemieszczania się pracowników pomiędzy krajami w ramach Wspólnoty Europejskiej.

Inicjatywa ECDL z upływem lat zaczęła się rozwijać. Na początku był tylko jeden typ certyfikatu. Obecnie można uzyskać certyfikaty ECDL Advanced, ECDL CAD, ECDL WebStarter czy też ECDL e-Citizen. Ze znaczenia nabywania tych kompetencji zdają sobie sprawę także uczelnie, które ułatwiają studentom przystąpienie do tych egzaminów. Nie można zapominać także o tym, że w standardach kształcenia na większości kierunków znajduje się zapis dotyczący zajęć z technologii informacyjnej. Zapis ten brzmi: „zajęciom z technologii informacyjnej – w wymiarze 30 godzin, którym należy przypisać 2 punkty ECTS. Treści kształcenia w zakresie technologii informacyjnej: podstawy technik informatycznych, przetwarzanie tekstów, arkusze kalkulacyjne, bazy danych, grafika menedżerska i/lub prezentacyjna, usługi w sieciach informatycznych, pozyskiwanie i przetwarzanie informacji – powinny stanowić co najmniej odpowiednio dobrany podzbiór informacji zawartych w modułach wymaganych do uzyskania Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych (ECDL – European Computer Driving Licence)”¹³.

Unia Europejska kładzie także nacisk na naukę języków obcych. Dane statystyczne wskazują, że ponad połowa mieszkańców Europy (56%) włada biegle dwoma językami, 28% zna dobrze trzy języki (w tym jeden to język ojczysty)¹⁴. Według danych Eurostatu umiejętności językowe na poziomie level 1 ISCED: dla języka angielskiego średnia dla UE27 wynosi 59%, dla porównania dla Polski 48,4%, w zakresie języka niemieckiego dla UE27 4%, dla Polski 15% i języka francuskiego 6,1% dla EU27 i 0,5% dla Polski. Badania CBOS-u z roku 2004 wskazują, że 23% Polaków deklaruje znajomość języka rosyjskiego, 17% języka angielskiego, 14% niemieckiego, 2% języka francuskiego oraz 4% innych języków obcych, aż 56% stwierdziło, że nie zna żadnego języka¹⁵.

¹³ Standardy kształcenia dla studiów na kierunku stosunki międzynarodowe, [http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/24/15/2415/98_stosunki_miedzynarodowe.pdf], dostęp 7.01.2009 r. Zapis ten występuje w standardach kształcenia na większości kierunków.

¹⁴ [<http://www.egospodarka.pl/13770,Znajomosc-jezykow-obcych-w-Europie,1,39,1.html>], dostęp 7.01.2009 r.

¹⁵ *Wyjazdy zagraniczne Polaków i znajomość języków obcych*, CBOS, BS/96/2004.

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w interesującej nas grupie wiekowej, czyli 18-24 lata. Ludzie młodzi deklarują przeważnie znajomość języka angielskiego – 54%, niemieckiego – 22% i rosyjskiego – 13%. Nieco inne wyniki uzyskano podczas badań wykonanych na zlecenie UKIE w czerwcu 2004 roku na grupie 2014 ankietowanych¹⁶. Co prawda w tych badaniach można było stopniować poziom znajomości języka obcego. I tak, 1% studentów orzekło, że nie zna w ogóle języka angielskiego, 25% języka niemieckiego, 49% języka rosyjskiego. Kształcenie w zakresie nauki języków obcych znajduje także odbicie w standardach kształcenia w szkołach wyższych, wystarczy przytoczyć zapis dotyczący studiów stopnia pierwszego, oto one:

„Programy nauczania powinny przewidywać zajęcia z zakresu języków obcych – w wymiarze 120 godzin, którym należy przypisać 5 punktów ECTS”¹⁷. A na studiach stopnia drugiego przewiduje się często nauczanie języka specjalistycznego, aczkolwiek nie zawsze ma to odbicie w standardach kształcenia.

Działania Unii Europejskiej w zakresie kompetencji kluczowych mają także odbicie w innych dokumentach. Wystarczy przytoczyć w tym miejscu zapisy z trzech artykułów: 126, 127 oraz 308 Traktatu z Maastricht. Na ich podstawie zostały określone główne cele polityki edukacyjnej, tj. popieranie wymiany studentów i nauczycieli, porównywanie dyplomów i okresów studiów, upowszechnianie wśród młodzieży poczucia integracji europejskiej, nauczanie języków państw członkowskich. Również artykuły 149 i 150 Traktatu o Unii Europejskiej prowadzą do następujących działań w zakresie edukacji: promowanie mobilności uczniów, studentów i nauczycieli, rozwój współpracy międzyszkolnej i międzyuczelnianej, zachęcanie do nauki języków obcych, promowanie kształcenia otwartego i na odległość, uznawanie w szkołach, uczelniach i zakładach pracy tytułów i stopni naukowych, kwalifikacji oraz kompetencji zawodowych.

Podsumowanie

Powyższa problematyka jest bardzo interesująca, szczególnie gdy spojrzymy na problem przygotowania do życia w społeczeństwie informacyjnym w kontekście Strategii Lizbońskiej. Co prawda nastąpiła korekta, jeżeli chodzi o terminy czy też priorytety, ale główne zamierzenia są stale aktualne. Polska, przystępując do Unii Europejskiej, również podjęła działania zmierzające do realizacji zamierzeń zawartych w Strategii Lizbońskiej. I absolwenci polskich uczelni powinni być przygotowani do aktywnego życia w społeczeństwie informacyjnym w zakresie kompetencji kluczowych.

Abstract

In article have been discussed basic problems with key competences for lives in information society.

¹⁶ [<http://www.studentnews.pl/serwis.php?s=163&pok=4535>], dostęp 7.01.2009 r.

¹⁷ *Standardy kształcenia dla studiów na kierunku stosunki międzynarodowe*, - [http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/24/15/2415/98_stosunki_miedzynarodowe.pdf], dostęp 7.01.2009 r. Zapis ten występuje w standardach kształcenia na większości kierunków.

Literatura cytowana:

- Celarek B., Dąbrowski M., Jankowski B., Obidniak D., *Projektowanie. Program Nowa Szkoła. Materiały szkoleniowe dla rad pedagogicznych*, CODN, Warszawa 1999.
- Dziennik Urzędowy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie* L 394/10 PL 2006/962/WE.
- Edukacja techniczna i informatyczna: poglądy, wyzwania i możliwości*, pod red. M. Kajdasz-Aouil i A. Michalskiego, Wydaw. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2003.
- Goźlińska E., *Słowniczek nowych terminów w praktyce szkolnej*, CODN, Warszawa 1998.
- Human Development Report 2007/2008*, New York 2007.
- Mały słownik języka polskiego*, pod red. S. Skorupki, WN PWN Warszawa 1990.
- Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa 1987.
- Wskaźniki edukacyjne: Polska 2000*, IBE, Warszawa 2001.
- Wyjazdy zagraniczne Polaków i znajomość języków obcych*, CBOS, BS/96/2004.